

Temesi Ferenc
NORVÉG NŐ CSÍKBAN¹

S akkor jött az a tétova tavasz, 2012 áprilisa, amikor meghívtak három napra a Székelyföld szerkesztői, hova máshova, mint a Székelyföldre. Ill imádta, ha szerepelek (én nem), és sosem volt még Erdélyben. A vonattól félt egyedül, mert ő még nem aludt vonaton. Hát most aludt, mert a román határőrök halkán kopogtak, és csak kinyújtottam a két útlevelet. Ennyi.

Reggel ugrattam a nőt a székely szavakkal. Tudod, mi a berbécs?

Milyen Bécs?

Kos vagy ürü.

Ürü?!

Herélt kos. Na, akkor. Mi az a pityóka?

Sokat ivó nő? Ill hasonlíthatatlan, pajzán mosolya, barna gombszemében tűz.

Jó! Csakhogy itt a krumplira mondják.

Csender?

Csendőr?

Majdnem. Sűrű bozótos.

Könnyebbet kéne, gondoltam, miközben a vonat – tatam-titim, tatam-tim – csak csattogott Szereda felé.

Borvíz?

Szóda?, kérdezett vissza bátortalanul.

Na, itt abba hagytam a fehérnép oktatását. Bogról, cápról, fosókáról és társaikról hallgattam. Ill nem ájult el az erdélyi hegyektől, domboktól, patakoktól, mint egy rendes alföldi. Már hozzászokott a végzet horzsolta, norvég ormokhoz, és mászta is őket eleget.

Csíkszeredában, ebben az Olt medencéjében elterülő, takaros, negyvenezres városban már várt László mester, a költő, és vitt egyenest a Várdomb panzióba, Csíksomlyóra. Mondta, hogy a fogyasztásunk is fizetve van.

1 Részlet a 49/49 című regényből.

Megnéztem az italválasztékot: pár évvel ezelőtt – amikor még ivott a jó öreg –, akkor se tudtam volna kiinni őket a vagyonukból. Most kéne piásnak lenni: kézműves sörök, fajborok, a kristálytisztá pálnak!, sóhajtottam.

Ne sajnáld, mondta Ill.

De valami jó bort te inni fogsz! Híres a sörük es. Valakinek innia kell kettőnk közül.

Muszáj?

Nem, viszont kötelező. Te tartod az italfrontot. Ez a fiúkkal is így lesz.

Ill morgott még valamit, de látta, hogy hiába. Megmondtam: ha a földrajzi környezettől nem ájulsz el, az emberitől el fogsz.

Hogy érted?

Úgy nézel rám, mint a lőtt medvére! Majd meglátod. Kevés szavúak és egyenesek, mint te. Talán kicsit jobban szeretnek nálad.

Tyű, megkergetett ezért a mondatért Ill az erdön-mezőn, kertekben ott maradt friss esőszagban! A színek is éleesebbek errefelé.

László mester jött értünk kocsival, hogy bevisz a szerkesztőségbe, de előtte – nagyon helyesen – tett egy kis kerülőt a csíksomlyói kegytemplomba, ahol már jártam. Nekünk a barokk maradt meg legtöbb templomunkból. Középkori katedrálisainkból kövek. Csak néhány eldugott faluban maradt meg valami a román koriakból. Ami – bármennyire is szeretnék a paneldákok – bizony nem a román népnévből, hanem az ófrancia, a gótikát megelőző stílus nevéből ered. Engem a templomhoz simuló ferences kolostor is érdekelt volna, de ennek nem adtam hangot. Az ember átgondolja a mondandóját: ez az egyik előnye annak, ha nem piálsz.

A színes üveglakon átjárt a fény, megcsillant a jobbában jogart, baljában kisdedet tartó, Szűzanyát vigyázó Szent István és Szent László szobrokon. Az arany napba öltözött, a földön és a holdon álló, két méternél magasabb, fából faragott Sarlós Boldogasszony mosolya engem kegyeletstértő módon a volt feleségemre emlékeztetett, a sebhelyet leszámítva az arcán. Katolikus szívem örült a csodatévő faszobor újbóli látásának. Uram, nem vagyok méltó. A világmindenség a székeleyknél fából van kifaragva. A szobrot tán még a mohácsi vész

előtt faragta volt egy atyánkfia. Az oltárasztal terítójén titkos értelmű varrottas.

Látod a tizenkét csillagos glóriát?, kérdém.

Én az izzókat látom, mondta Ill.

A mohácsi vész előtt készült. Azóta csak menteni kellett a tűzből, és újrafesteni, mondta László költő.

És az a sebhely?, kérdezte Ill, aki még látta első hazájában a „Mindent tudni akarok!” című szovjet rajzfimsorozatot.

A legenda szerint egy tatár vagy török vezír csapott oda. Karddal, mondá a költő.

És a valóság?

Olyan már nincs, mondtam. Az csak olyan szólásforma. Megnyugodnál, ha azt mondanám, hogy a fában ott görcs van? Pünkösdkor ide be se férnek az emberek. Több százezer magyar keresztény és keresztyén zarándok érkezik. A kishazából vonatok, buszok hozzák a híveket. A székelyek, csángók közül sokan gyalog teszik meg az utat Isten nyergéig.

Ennyi a hívő?, kérde a norvég vászoncseléd.

Ha a hit elfogy, elfogy az élet is. Ha eltűnik, eltűnik Európa is. Ezt kevésbé értik Skandináviában, mondtam.

Hidd el, értik. Csak a tételes vallásokat nem tartják sokan fontosnak.

Kérdezhetnök: van tétel nélküli is?, mondtam. Arra gondoltam: a norvégok hibátlanul fölmondják a protestáns munkaetikát, de Isten már nincs benne. Bezzeg a mozlímok hisznek az ő istenükben.

Ill, aki megmaradt materialistának, ami a halál közeledtével egyre jobban becsülendő, hallgatta László mester előadását a templomról és a csodatévő madonnáról. Hagytam őket előremenni a három lépcsőig, mely az oltárhoz vezetett. Én megálltam az első padsornál, nézegettem a hálálkodó feliratokat.

S akkor megszólalt egy mobil. Annyit tudtam, hogy az enyém és Illé nem lehet. Én kikapcsoltam az enyémet, Illé napok óta használhatatlan volt: hívás se be, se ki.

Csak annyit láttam, hogy Ill faképnél hagyja a szép szavú költőt, és fut, fut kifelé az Isten házából.

Az övé szólalt meg. Amikor visszajött, elmondta, hogy Norvégiából egy kórházból hívták, az egyik betege haldoklott. A főnővér megkér-

dezte tőle, milyen gyógyszer kell neki. Annyira meglepődött, hogy szól a telefon: azt is elfelejtette, hol van. Magyarul kezdte el neki mondani, de a gyógyszer neve után visszaváltott norvégra. Amit még mindig iciri akcentussal beszélt.

Ennél rövidebben mesélte el a történetet nekünk.

Mégiscsak katolikusnak kereszteltek, tette hozzá, amikor megdicsérem vitéz kirohanásáért.

László költő zárta le:

Csodát tett a Szűzanya.

És tényleg, mert a beteg felépült. ZÁRJEL (Aztán, egy év múlva mégis elhalálozott. Akinek eljött az ideje, azon már a Csíksomlyói Szűzanya se segíthet.)

Sétáltunk Csíkszeredában, és én persze könyveket, óriás ceruzát és gáborcigány kalapot kerestem. (Utóbbit csak Udvarhelyen lehet kapni, de mire odaértünk, épp zárva volt a kalapos.)

Illnek vettem egy útikönyvet, amelyben szép képek voltak a csoda helyszínéről, a kegytemplomról. A világ egy könyv, mondta Ágoston, és aki nem utazik, az csak egyetlen lapot olvas el. Átöleltem a vállát. De most miccset eszünk, Iluskám.

Mi az a miccs?

Az én mániám. Szegedieknek csevapcsicsa.

Hát akkor azt mondd!

Csakhogy a miccset háromféle: marha-, disznó- és bárányhúsból készítik. De különben az a húsrudacska, amelyet minden balkáni országban kedvelnek. Nálunk az Istennek se akarják megtanulni, hogyan készül.

A városban szerkesztőség és kocsma – e lelkemnek (ha van) még mindig édes kettőse várt ránk, benne Vince és Vilmos mesterek, akik a hatvanas években születtek, na meg Attila mester, aki – Lászlóval együtt – a hetvenesek elején.

Zavarban voltam, hogy nem iszom. A fiúknak is nehezebben ment velem a szót értés, az egy Pistát, az alapító főszerkesztőt kivéve, aki megajándékozott elvesztett pulijáról szóló, a vonaton hazáig olvasott könyvvel. Egy író, akinek az első menyasszonya egy nyírfaseprű volt. Régen ilyenkor már be voltam állítva, és ontottam a sztorikat. Persze főleg magamról, mint Brautigan. Ehhez a legfőljebb sima tonikot ivó,

csöndes, csak bagózó, ősz, de kopaszságát félhosszú hajjal leplező, öreg hippiehez csöppet se nehezebb az út. Csak ha nem szólsz, az emberek se szólnak. Hány embert láttam, pohárral a kezében elbizonytalanodni, vagy akár zavartan félrefordulni. Ezzel még koccintani se lehet. Ez volt bennük. Most aztán betakaríthattam piás évtizedeim lenézésének, önzésének, nagyszájúságának kései termését. Borközi állapotban nem érdekel, hogy ismétled-e magad, józanon meg abban is kételkedsz, szabad-e újat mondani. Letettem a poharat, de nem azért, mert nagy jellem vagyok, hanem a pusztá életéről volt szó. Szeretem, de nem prédikálok vizet.

Téged mesternek hívnak a hátad mögött, súgta Ill a fülembé, amikor visszatértem a röttyiről.

Én is őket, súgtam kitérően, de azért jólesett a hív, de hiú szívemnek. Nem mondtam el Illnek, hogy a fiatal írók rendszerint mesterezik a másikat. Félig tréfából.

Ill odaült az asztalhoz, cigi ide vagy oda, amiben főleg Attila koma, a harcos író meg én jártunk elől. Székelyföldön a „szivarnak” hívott cigi olyan természetes, mint a deci pálinka a kocsmában, na meg a csíki sör.

Én ide szeretnék emigrálni, mondtam Illnek.

Ill csak nézett, azt hitte, viccelek.

Itt még a férfiak férfiak, s a nők meg nők. És kontinentális az éghajlat. Csak nyáron nedvesebb, mint télen. Tíz fokkal hűvösebb van, mint nálunk a kishonban, a Maradék Magyarországon.

Láttam a szemén: hiszi a piszi.

Szeretem az itteni embereket, és nem szeretem a meleget.

Na jó, mondta. Ezt már elhiszem.

Másnap, míg a joggyakorlatomat végeztem természetzenével a fülemben, ő bizony lesétált a kegytemplomhoz. Nem hiába aerobizozott, zumbázott és szteppelt Ill, a harmincas nőekkel állta a versenyt fizikailag. Mi az egy norvégnek: néhány kilométer oda-vissza. Feldúltan állított be.

Képzeld, a templomban voltam.

Képzelem, mondtam, még a gyakorlat utáni buzgóságból ébredezve.

Kivártam, amíg én kerülök sorra a Madonnánál, fölmentem, és elolvastam az imádságot. És valamitől úgy elkezdtem sírni, mint a bergeni eső. Csak zokogtam ott, percekig. Lentről két japán figyelt. Elszégyelltem magam, és hazajöttem. Mondd, a hívek nem haragudtak meg ezért?

Hogy haragudnának, mondtam az arcom mosva közben. Rajtad kívül mindenki tudta ott, hogy egész életed sírtad el a Szűzanyának.

Ne gyere nekem szentekkel! Ill a száját kezdte rúzsoszni, igen szelíd színben.

Az emberek azért utaznak, hogy csodálkozzanak, de önmaguk csodája mellett elmennek. Te azt hiszed, hogy véletlen vagy? A nagy, kockás férfizebkendőmbé szörcsögtem.

Ill hallgatott egy hosszú sóhajnyit. Aztán azt mondta:

Spirituális élmény volt.

Az biztos, mondtam mosolyogva, mert a vallási élményről nem akar tudni egy megkeresztelt pogány. Úgy látszik, ateista az, aki nem érti meg a jelet.

Na, ezt nem kellett volna mondani. Illnek nagyon jól állt, ha duzzogott. Kimentem bagózni az erkélyre.

A bőrszivarat, azt nem tudom szopni, mondtam visszajöve.

Csak-csikk, te csikkszedő!

Az utolsó nap elvittek bennünket az ezeréves határhoz, mely közel vala.

Gyimesközéplokon Attila mester, a regényíró, akinek szakállában sok történet van még, szülőházában tettük tiszteletünket, kezet akartam csókolni az édesanyjának, de ő tiszták szerénységével elhúzta a kezét.

Attila mester, gyimesi csángó lévén, sokszor hadart, ha megszólalt, még nekem is erőst figyelmem kellett, hogy jól értsem. De a hallgatag Ill-lel megtalálta a hangot. Még a cigarettájára se tett megjegyzést a nő. Attila meg egy szót se szólt, hogy egy velem egykorú, nem valami fiatalabb nővel állítottam be. Talán még becsült is érte. Még nőtlen volt a harcra termett férfiú.

Az út menti fák dereka kivétel nélkül fehérre volt festve. Hogy a Kárpátok Csiszlikének jutott az eszébe ez a zseniális ötlet, vagy Tuskó Hopkins légionáriustól lopta, már sohasem fogjuk megtudni. A túlbuzgók mindenesetre egész tereket, parkokat, csemetekerteket tele-

föstöttek. Mentünk a lecsupált hegyek, tar dombok, lecsonkolt erdők maradványai közt. Ill láthatott ősfenyveseket otthon eleget.

Nálunk, ha kivágnak egy fát, hármat ültetnek, jegyezte meg a szótlan norvég.

No reply.

A falvakban gyönyörű lányok, szép öregasszonyok. Sehol máshol föl nem lelhető kutya-keverékek, karóra épített (általam villámhárítósnak nevezett) szénaboglyák. Itt nem voltak lépcsősoros díszlakok, mint Vásárhelytől nem messze. Mint a kedvencem, amit magamban „a kínai bádogos álmának” keresztelem el. Megszámlálhatatlan kis tornyocska, keletiesen hajló, csipkés háztető, végig ezüstre festett pléhvel keretezve, még pléhcsillagok is lógnak le az ereszről, tán a lakók hajdani mesterségére emlékezve. De sátoros cigányok sem voltak, akiket a vonatról pillantottunk meg váratlanul, ekhós szekereikkel. Mintha a tizenharmadik századból jöttenének, amikor a székely még nem tudta volt: a medve jön lefelé a hegyről, vagy az oláh.

Odaértünk Gyimesbükkbe, az ezeréves határhoz, az utolsó magyar vasúti őrházhoz. A Csík különben kazakul, türkménül is határt jelent.

A Tatroson túl es csángók vannak, mondta Attila mester, aki mindig meg tudott lepni, és átmutatott a folyón. Míg merengtem, Vince, a halkszavú mester egy vastag borítékot csúsztatott át. Kaptam tőle egy faragott nyelvű bicskát, amelyen az alak nekem Rúzsa Sándort formázta. Borotválkozni lehetett volna vele. Persze elveszett. Mert a tárgyaknak önálló akaratuk van.

Vilmos mester kísért ki bennünket az állomásra, a negyedik muskétás.

Amikor elindult a vonat vissza, a kishazába, ezt énekeltem a román kalauz füle hallatára:

Én elszegődnék Szeredába mackónak
És megnyitnám a kuckómat.
Füstölnék, miccset ennék,
Én lennék a főnök és a törzsvendég.
Mai medve kedveli a jólétet,
S mert Csíkban roppant jól élhet,
Vasárnap felveszem a mackómat,
És disszidálok Szeredába mackónak!

A mézes mackó eredeti reklámdalocskáját a leányka már nem ismerhette. A Kádár apánk bisztró- és presszóforradalma a hetvenes évekből neki már kimaradt, mert már elindult a norvéggá válás sziklás, nyaktörő útján. Csak nézett. De boldogító illata, az a cseresznyés, szó nélkül is hatott rám.

Többre nem emlékszem, mint amit láttam. A képzelet elveszett völgyeire sem. Az utazás különben is olyan, mint a szerencsejáték: nyerünk és veszítünk. Legtöbbször akkor nyerünk, amikor a legkevésbé számítunk rá.

Szigetnép vagyunk, mondtam Ilnek a százéves határhoz közeledve. Ezek a fiúk mindig megerősítenek ebbéli hitemben.

És az jó?

Nem tudom. Egy sziget sose sír, mondtam.

Női torzó III. (1985, bronz)